

PÁZMÁNY 1635
— alapítva —

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Gondoskodáspolitikai Intézet
Szociálpedagógiai Tanszék
Szociálpedagógia szak BA

Tanszékvezető: Dr. habil Juhász Gábor

Szakfelelős: Dr. Rosta Andrea

Államvizsga
(Érvényes: 2017. 09. 01-től)

A) tételsor
Elméleti-, gyakorlati- és módszertani fogalomgyűjtemény

A fogalomgyűjteményből hármat húz a hallgató és elmagyarázza a jelentését (maximum 5-10 mondatban). Elfogadási szint, a három fogalomból minimum kettő korrekt tudása.

1. SZOCIÁLPEDAGÓGIA

A szociálpedagógia szociális aspektusaként a támogatásra szoruló személyek és csoportok (célcsoportok), a gyermekek, fiatalok, idősök, fogyatékkal élők és más depriváltak élethelyzetének javítását (korrekció), szociális kapcsolatrendszerének megerősítését és rehabilitációját (szociális adaptáció), az egyének és csoportok életesélyeinek növelését segítő munkát nevezzük meg.

A szociálpedagógus segítő beavatkozásának kiindulópontja maga a szociális státusz, célja pedig az autonóm életvitel elősegítése.

A szociálpedagógia pedagógiai sajátossága, hogy a humán szociális segítő eszköztára kibővül olyan sajátos pedagógiai (és részben pszichológiai) eszközökkel, amelyek elősegítik az életvitel saját döntésen alapuló értékorientált korrekcióját (beállítódás-váltás).

2. SZOCIÁLIS MUNKA

Bartlett: Amikor egy vagy több természetes támasz nem működik jól, akkor az egyén más természetes támaszokat keres. Ha nincs vagy nem megfelelő, amit talált, akkor keres valamilyen nem természetes vagy szakmai támaszt.

Gordon – Shutz: A szociális munka az a szakma, amely leginkább összpontosít az ember és környezetének kölcsönhatására.

Hegyesi – Talyigás: A szociális munka egy olyan kettős hatású professzionális szolgáltatás, mely egyrészt a konkrét helyzetekben egyéneknek, családoknak, csoportoknak nyújt segítséget problémáik megoldásában, másrészt – első sorban a szociálpolitikai és jogi eszközökkel – hozzájárul a problémák megelőzéséhez.

3. A SZOCIÁLIS SEGÍTÉS

A szakemberek az adott kor társadalmi által kialakított szociális-gondoskodási rendszer keretei között valósítják meg (Pincus és Minahan, 1973):

- az egyén „coping”képességének, kapacitásának fejlesztése
- az egyén és a szociális forrásrendszerek közötti kapcsolat kialakulásának segítése

- szociális rendszerek működésének és hatékonyságának javítása
- a társadalom szociálpolitikai tevékenységének alakítása hozzájárulása érdekében.

4. SZOCIÁLIS PROBLÉMA

Minden olyan eset, amikor:

- az egyént, csoportot, közösséget érintő hiányhelyzet, veszteség keletkezik
- az adott helyzet, folyamat, esemény adott ember személyét megterheli – lelki trauma, tartós betegség, szenvedély rabjává válik
- adott személynek, családnak, csoportnak, közösségnek nincs megfelelő ereje, forrása eszköze, energiája a dolgok vitelére, a helyzetek kezelésére
- adott személy nem tudja problémáját önmaga kezelni és megoldani, külső segítő személyre van szüksége
- az egyén, család, csoport rászorul és szükségessé válik a professzionális segítségnyújtás.

5. KLIENS

Egyén, család, csoport, közösség, szervezet, intézmény, amely a szociális szakember segítségét igényli, illetve amely a szociálpedagógus segítségére szorul.

6. CSALÁD

Érzelmi támaszt nyújtó társadalmi formáció, melyet vérségi, rokonsági kötelékek tartanak össze. Egy háztartásban életvitelszerűen együtt lakó közeli hozzátartók elsődleges csoportja. A család sajátos struktúrával és mintázattal, valamint stabilitását illetve változását szabályozó tulajdonságokkal rendelkező sajátos rendszer. Kicsiny emberi társadalom is egyben, melynek tagjai szoros, érzelmileg megalapozott kapcsolatban élnek, közös történettel rendelkeznek. Hagyományos értelemben a család egy olyan elsődleges szociális csoport, melybe az egyének beleszületnek, és amely kezdetben biztosítja a táplálásukat, intim viszonyaival hozzájárul fizikai és lelki védelmükhöz. A család tradicionális szemlélet szerint több mint egy generációt magába foglaló egység, melynek tagjai szokványosan egy háztartásban élnek. 1993. évi III. tv. szerint egy lakásban, vagy személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos szociális, gyermekvédelmi intézményben együtt lakó, ott bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező közeli hozzátartozók közössége.

7. CSALÁDSEGÍTÉS

A szociális munka egyik módszere. A családban megjelenő problémákat egységben szemlélve nyújt segítséget. A családsegítő-szolgálat-így már nem szerepel a családok komplex segítségét célzó intézményrendszer, ahol különböző segítő foglalkozású emberek team munkában dolgoznak. A családsegítés a szociális és/vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

8. CSALÁDI ÉLETCIKLUS

A család változását kísérő fejlődési állomások, életszakaszok összessége, melyekben a családnak és tagjainak meghatározott életfeladatokat kell megoldaniuk. Minden egyes szakaszt egy-egy adott, változást és új alkalmazkodást követelő életesemény indít el. Ez az egész családra kihat, vonatkozik, mindenkire hatással van, változást idéz elő és

alkalmazkodást követel meg. Az életciklus szemlélet egy gondolkodási keret a család működéséről, hangsúlyozza, hogy a feladatok, szerepek és kapcsolatok a családban változnak, és a rendszernek ki kell munkálnia az új struktúrákat, új szabályokat, viselkedési módokat.

9. RENDSZERSZEMLELET (A CSALÁD VONATKOZÁSÁBAN)

A család tagjai egymással kölcsönösen összefüggő, vagyis interdependens kapcsolatban állnak és minden egyes tag viselkedése, állapota hat a többiekre. Ez a kölcsönös egymásra hatás közösen létrehoz valamit, aminek lesz következménye mind a családtagokra, mind a külvilág számára, ahogy a családot látják. A hangsúly nem a családon belüli egyénen lesz, hanem azon, amit ők együttesen interakcióik révén kitermelnek és közösen létrehoznak.

A család, mint rendszer főbb jellemzői:

- non-summativitás elve
- cirkuláris okság
- egyensúlyra törekvés (homeosztázis)
- egy tágabb rendszer része minden rendszer
- alrendszer
- határok
- visszatérő viselkedési minták
- szabályok
- szerepek
- környezet
- hierarchikus relációk.

10. INTERPROFESSZIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS (Buda, 2009)

„Az interprofesszionális munka két vagy több, különböző foglalkozási ághoz tartozó szakma képviselőinek időleges vagy hosszabb távú vállalkozása, kommunikációja és együtt működése, amelynek során a csoportdinamika jótékony hatása segítségével a közreműködő szakemberek meglévő és megtermelt tudásukat és erőforrásaikat megosztják egymás között egy közösen meghatározott cél vagy ügy elérése érdekében, közösen meghatározott, eldöntött, szinergikus, kreatív eljárasmódok alkalmazásával.”

11. INFORMÁCIÓ

A szociális probléma hatékony megoldásához szükséges adatok halmaza, amely empirikus adatok megértéséhez elméleti ismereteink felhasználására van szükség.

12. FELMÉRÉS

A szociális munkában használatos fogalom, mellyel azt az eljárást jelöljük, amikor valamely probléma természetét okát és többféle szempontból megpróbáljuk meghatározni, megérteni. A ~ során kitérnek arra is, mi változtatható meg a probléma minimalizálása vagy megoldása érdekében.

13. ESETMUNKA (CASEWORK)

Nehézségekkel küzdő egyének, családok és csoportok számára nyújtott pszichoszociális segítség.

Segítő intervenciók a nehézségek biológiai, pszichológiai és szociális tényezőinek vizsgálatán alapulnak, de szemben más segítő tevékenységekkel, a szociális segítő tevékenység során a szociális kontextus figyelembevétele kiemelt hangsúlyt kap.

Az intervenció irányulhat személyen belüli változásokra, az egyénnek az életterében jelentős személyekkel való kapcsolatára és/vagy szociális környezet változtatására.

„Amikor valamely személyt vagy egy családot érint az adott probléma – tekintetbe véve, hogy a szociális munkában széles körben elfogadott rendszerelmélet értelmében a család tagját nem lehet elszigetelt egyénként kezelni – egyik alapvető célunk az adott probléma megoldásában való segítségnyújtás, az adott »eset« eredményes kezelésében való közreműködés. A szociális munka e munkaformáját nevezzük szociális esetmunkának.” (Soós, 2005)

14. PROBLÉMAMEGOLDÓ ESETMUNKA (Perlman)

A szociális esetmunka egyik formája, melyet elsődlegesen Helen Harris Perlman fejlesztett ki. A ~ modell által hangsúlyozott legfontosabb gyakorlati módszerek: az esetmunkai beavatkozás céljának tisztázása, a koncentrált és időkorlátos intervenció, és azon környezeti és társadalmi erők figyelembe vétele, amelyek az ügyfelet befolyásolják, illetve amelyeket ő befolyásol.

15. CSALÁDI SZOCIÁLIS MUNKA

A családi szociális munka egy olyan komplex segítői folyamat, ahol a segítő szakember az egyént családi kontextusában, ezzel párhuzamosan a családot tágabb környezetében kezelve, rendszerszemléletű megközelítéssel támogatja. Segíti abban, hogy az esetkezelés problémamegoldó folyamata során a problémával küzdő, a kliens mozgósítva önerejét, erőforrásait megoldja a diszfunkciókat okozó gondjait, ezzel megteremtve új működési egyensúlyát.

A családi szociális munka célja a család pszichoszociális nehézségeinek enyhítése illetve megszüntetése. A szociális munkás - a konkrét esettől függően - részben a család dinamikai és kommunikációs sajátosságai, valamint a család és közvetlen környezete (informális és intézményi környezet) köz- ti kommunikáció korrigálásával, illetve a szociális erőforrások és a támogató hálózat ismeretében a család képviselőjével járulhat hozzá a kívánt változás eléréséhez. A család által felkínált probléma rendszerszemléletű megközelítésének megfelelően a problémát a család működésmódjába ágyazódva vizsgálja, így az intervenciók az interperszonális történéseket érintik.

16. CSOPORTMUNKA (Toseland és Rivas)

„Emberek kis csoportjával végzett célorientált tevékenység, mely szocioemocionális igények kielégítése és feladatok végrehajtása érdekében történik. Az a tevékenység egyaránt irányul a csoport egyes tagjaira és a csoport egészére a szolgáltatási rendszeren belül.”

17. KÖZÖSSÉGI MUNKA (Rothman)

Rothman modellje a közösségi munka három alapvető célterületét írja le.

Közösségfejlesztés: földrajzilag körülhatárolt anómiás, széttöredezett kisközösségek fejlesztése, megerősítése, képességek fejlesztése, önségítés kialakítása és a tagok integrálása.

Közösségtervezés: közösségek tudatos és tervezett létrehozása a közös problémák megoldása érdekében (pl. a közösséget érintő szociális problémák)

Közösségi cselekvés: hatalmi viszonyok megváltoztatása jogaitól és hatalmuktól megfosztott közösségek esetén. Kollektív cselekvés egy bizonyos cél érdekében (pl. környezetszennyezés).

18. ESETLEÍRÁS

A probléma, a probléma körülményeinek, valamint a problémamegoldó folyamat lépéseinek ismertetése a szociális kontextus feltárásán, a segítő intervenciók (beavatkozások) bemutatásán, valamint a rövid távú (a beszámolóig elért) eredmények közlésén keresztül,

melyben fontos az események sorrendiségének (probléma – intervenciók - eredmény), valamint tényszerű leírásának betartása.

19. ESETTANULMÁNY

Az eset tudományos értekezése, elemzése. Kiegészíti, tudományos tartalommal tölti meg az esetleírást. Az eset mellett a segítőről is szól, saját sikereiről, kudarcairól, élményeiről, s amit tanult belőle. Többnyire lezárt esetek elemzésével foglalkozik, melyben a szerző vagy esetmunkát vezető saját szakmai élményeinek és reflexióinak felvonultatásán keresztül egy tanulási folyamat részesei lehetünk.

20. ESETMEGBESZÉLÉS, esetmegbeszélő-csoport (team)

Problémákat feltáró, megbeszélő, ill. a segítő folyamat feladatellátását egyeztető munkaforma, mely egy adott eset (egyén, gyermek, vagy család) ügyében az összes, az aktuális probléma megoldásában érintett szakember bevonásával történik. Célja a közös problémadefiniálás, az esetvezetés során vállalt feladatok tisztázása, a segítő folyamat együttes megfogalmazása, megtervezése. Hatása az esetmegbeszélésen résztvevők szakmai fejlődése, saját motivációjuk, elakadásaik magasabb szintű megértése.

Az esetmegbeszélés speciális formája az esetmegbeszélő-csoport (team), melyet a család- és gyermekjóléti szolgáltatást biztosító munkatársak a szolgáltatáson belül az együttműködések elősegítése, egymás tájékoztatása, szakmai segítése céljából, konkrét ügyek feldolgozása kapcsán tartanak.

21. ESETKONFERENCIA

Esetkonferenciát egy adott esettel kapcsolatban a segített személy, az összes érintett és a lehetséges támaszt jelentő személy, az intézmény képviselője részvételével szükséges tartani. Ez nem csak a segítő szakemberek és a kliens között zajló kommunikációs csatorna, hanem az egyéb hozzátartozó/nem szakmabeli segítő is jelen lehet, ill. olyan szakember aki nincs közvetlenül kapcsolatban az esettel, de szaktudásával hozzájárulhat a probléma feltárásához, megoldásához. Célja: a konferencia során az esetet ismerő csoporttagok, akik a klienssel már eddig is kapcsolatba kerültek, az esetvitelhez hasznos információval járulnak hozzá, és az esetgazdával osztják meg saját problémaértelmezésüket, megoldási javaslatukat.

22. ESETKONZULTÁCIÓ

Az esetkonzultáció adott eset kapcsán zajló információcsere, tájékoztatás. Ezen a megbeszélésen, nem az összes érintett szakember vesz részt, hanem a folyamat akár két személy között is történhet. Itt nem feltétlenül kerül sor feladat meghatározásra, de ez sem kizárt, ki miben tud ad hoc segítséget nyújtani az ügymenet aktuális állapotában.

23. SZUPERVÍZIÓ

A szupervízió olyan pszichológiai, formai kötöttségektől mentes folyamat, melyben a - bármely - szakmájában elakadásokkal küzdő személy (szupervizált) egy semleges, pártatlan segítő, - de nem tanácsadó és nem terapeuta - személy (szupervizor) segítségével, - több ülésből álló folyamat végén - szakmai kérdéseinek - nem szükségszerűen végleges - megoldásához, kerülhet közelebb. A szupervízió egy önreflektív, öntanulási folyamat az egyén saját szakmai tevékenységének működéséről, melynek célja a későbbi hatékonyabb szakmai működés elősegítése.

24. MEDIÁCIÓ

A mediáció (közvetítés) egy speciális konfliktusmegelőző-, kezelő módszer és folyamat, amelynek lényege, hogy a két vagy több fél vitájában, a konfliktusban állók beleegyezésével egy semleges, harmadik fél (mediátor) jár közben.

A mediátor segít tisztázni a konfliktus természetét és olyan megoldást találni, amely az érintettek számára kielégítő, elfogadható. Több változata ismert: családi, válási, iskolai, igazságügyi, diplomáciai stb.

25. CSALÁDKONZULTÁCIÓ

Olyan rövidebb ideig tartó segítő beavatkozás, amely a család életében jelentkező elakadások, nehézségek érdekében segít a család erőforrásait mozgósítani. Egy adott probléma vagy egy tünet rövidtávú megszüntetése érdekében pszichoterápiás - családterápiás - eszközöket is felhasznál.

26. CSALÁDTERÁPIA

„A családterápia egy olyan pszichoterápiás módszer, amely a kezelés egységének a család egészét tekinti. Az egyéni terápiás módszerekkel szemben [...] a családterápia a problémát a család szintjén értelmezi és kezeli, annak ellenére, hogy a tünehordozó gyakran csak az egyik családtag.” (Barát – Demetrovics) A családot egységként, többnyire rendszerként kezelő segítő és gyógyító beavatkozás, amely az emberi kölcsönhatás, tehát az interakció, kommunikáció révén törekszik változást létrehozni az élmények átélésének és feldolgozásának módjában, valamint a magatartásban. A beteget az egész családdal való foglalkozás segítségével gyógyítja, ezáltal a diszfunkcionális családi rendszer maga is rendeződik.

27. DILEMMA

A dilemma: két azonos súlyú, jelentőségű dolog közötti kényszerű választás

A dilemmák olyan kérdések, problémák, amelyek többnyire túlmutatnak az egyedi nehézségek esetlegességén, sokkal inkább tipikusan kezelhető feszültségeket, vagy éppen tanulságokat tartalmaznak. A dilemmák többnyire nem mentesek a feszültségektől, érdekektől.

A dilemmák fontos segítséget nyújthatnak a szakemberek számára, hiszen segíthetnek a nehéz kérdések megfogalmazásában, s főként – az általánosságokon túl – a minták, példák, modellek rendszerezésében.

A szakmai etikai dilemma meghatározása: a szakmai etikai dilemma két, a szakmai értékrend részét képező érték közötti kényszerű választás.

28. KRÍZIS

Lelki válság. Fenyegetettség, váratlan veszteség hatására bekövetkező, a személyiséget súlyosan veszélyeztető lelki állapot, mely során a korábban eredményesen alkalmazott probléma megoldási képességek csődöt mondanak. A személyiség beszűkül, az adott veszteségre, eszköztelenné válik.

A „krízisz” görög szó, döntést, fordulópontot jelent.

Olyan állapot, mely akkor következik be, ha „a személy fontos életcéljai megvalósítása közben akadályokba ütközik, amelyeket a probléma megoldás szokásos módjaival egy ideig nem tud leküzdeni.” (Caplan)

29. A KRÍZISHELYZET

Olyan szituáció, mely az egyén életében, az adott helyzetben egy kifejezetten fontos, érzelmileg fokozott helyzet, mely nem elkerülhető, minden figyelmét a megoldásra kell

összpontosítania, ám az addig bevált problémamegoldó stratégiáival nem tudja megoldani. A krízishelyzet és a konfliktushelyzet nagyon hasonlít egymásra, jellemzői tekintetében. Ám ki kell emelnünk a fő különbséget, miszerint a konfliktushelyzet megoldható (kimenetelét tekintve lehet pozitív-negatív, ideiglenes-tartós), ám a krízishelyzet mindenképp fordulópontot jelez a kliens életét tekintve. Kimenetelét tekintve természetesen a krízishelyzet is lehet pozitív vagy negatív, magában hordozza a fejlődés és a bukás lehetőségét is.

30. KRÍZISÁLLAPOT

Akkor alakul ki, amikor egy új szituáció, illetve élethelyzet okozta problémával, vagy váratlan nehézséggel (pl. veszteség, trauma) nem tudunk megküzdeni, megküzdési stratégiáinkat nem tudjuk alkalmazni. Ez esetben az egyén kénytelen újfajta, eddig még nem használt megküzdési módokat alkalmazni. Amennyiben ezeket sikerrel alkalmazza, a krízisállapot elmúlik, s az egyén újfajta megküzdési módszerekkel gyarapszik. Ellenkező esetben a krízisállapot elmélyül. (Előfordulhat ilyenkor az egyénnél deviáns viselkedésforma, önpusztító céllal vagy a tehetetlenségérzés tompítása érdekében.)

31. KRÍZISINTERVENCIÓ

A krízisállapot megoldására irányuló törekvéseket, amik arra szolgálnak, hogy visszaállítsuk a kliens lelki nyugalmát, krízisintervenciónak nevezzük.

32. A SZOCIÁLPOLITIKA FOGALMA (Ferge)

A szociálpolitika egy történelmileg kialakult intézményrendszer, amely kielégít bizonyos, a piaci által nem kielégíthető szükségleteket. A szociálpolitika önálló, elkülönült rendszerként működik, alapja pedig az állami újraelosztás. Az állam és az állampolgárok közötti viszony intézményesülése.

33. A JÓLÉTI ÁLLAM (Wilensky)

A jóléti állam kifejezést Temple yorki érsek használta először a második világháború idején, megkülönböztetve az állampolgárait elnyomó német államot (power state) és az állampolgáraiért felelős Nagy Britanniát (welfare state). Wilensky szerint a jóléti állam olyan államforma, amely garantálja állampolgárai számára a lakhatás, az oktatás, az egészségügy és a megélhetéshez szükséges jövedelem minimális mértékét. A jóléti állam mindezt állampolgári jogon és nem az állam ajándékaként nyújtja.

34. A DEKOMMODIFIKÁCIÓS HATÁS (jelentése a szociálpolitikában)

A dekommodifikációs hatás azt jelenti a szociálpolitikában, hogy milyen életszínvonalon lehet megélni kizárólag transzferjövedelmekből (segélyek, járadékok, családtámogatások, stb.), anélkül, hogy az egyén aktívan részt venne az elsődleges munkaerőpiacon. A dekommodifikációs hatást Esping-Andersen vizsgálta a jóléti államok osztályozása során. Esping-Andersen szerint a dekommodifikációs hatás az univerzális jóléti államokban a legjelentősebb a magas szintű állami transzfereknek, valamint a kiterjedt, ingyenes és mindenki számára elérhető jóléti szolgáltatásoknak köszönhetően.

35. A KEVÉSBÉ VÁLASZTHATÓSÁG ELVE

A kevésbé választhatóság elve azt jelenti, hogy még a legalacsonyabb színvonalú munkát is legyen érdemesebb elvállalni, mint szociális ellátásokból élni. A minimálbér összegének tehát mindig magasabbnak kell lennie, a különböző segélyekkel megszerezhető legmagasabb jövedelemnél, azért, hogy a segély ne legyen ellensztonzó a munkavállalással szemben.

36. A SZUBSZIDIARITÁS ELVE

A szubszidiaritás elve azt jelenti, hogy szociális problémák esetén a problémát mindig annak keletkezési helyén a család és a közösségek szintjén kell megoldani. Az állam csak akkor avatkozik be intézményein keresztül a problémák kezelésébe, ha a család/közösség természetes erőforrásai már kimerültek, vagy kudarcot vallottak.

37. AZ OBJEKTÍV-RELATÍV DEPRIVÁCIÓ (Townsend) és ciklikus, relációs természete (Amartya Sen)

Az objektív-relatív depriváció azt jelenti, hogy az egyén nem képes a társadalomban általánosan elfogadott színvonalon élni, mert táplálkozása, öltözködése, anyagi lehetőségei, lakhatása, stb. elmarad a társadalomban elfogadott színvonalától. A depriváció ciklikussága a társadalmi hátrányok generációkon keresztüli átöröklődését jelenti (pl. szegénység, munkanélküliség, rossz lakásviszonyok). A depriváció relációs természete az egyes deprivációs faktorok kapcsolatára és egymást erősítő hatásaira utal (pl. egészségi, anyagi, foglalkozási és lakhatási deprivációk kapcsolata).

38. A JÓLÉTI REDISZTRIBÚCIÓ JELENTÉSE ÉS FORMÁI (Lindbeck)

A jóléti redisztribúció a társadalmi javak állam általi újraelosztását jelenti. Első formája az életciklus biztosítás jellegű újraelosztás, amely során az újraelosztás az aktív korú fiataloktól/középkorúaktól az inaktív idősök felé történik (pl. nyugdíjak). Második formája vertikális redisztribúció, amely a társadalmi egyenlőtlenségeket csökkenti, általában a magasabb jövedelműektől az alacsony jövedelműek irányába történik az újraelosztás (pl. progresszív jövedelemadó). A redisztribúció harmadik formája a horizontális redisztribúció, amely egymással hasonló helyzetű osztályok és érdekcsoportok között történik.

39. A FAMILIALIZMUS (CSALÁDIASSÁG) jelentése és formái (Leitner)

A familializmus a családok támogatására irányuló állami beavatkozások mértékét, kiterjedtségét, színvonalát, valamint az ehhez kapcsolódó intézményrendszer szervezettségét és minőségét jelenti. Az implicit családiasság (implicit familism) esetén az állam a családokra hárítja a gyermekek gondozásával járó feladatokat. Az explicit családiasság (explicit familism) esetén az állam (kötelezően) átveszi a gyermekek gondozásával járó feladatokat (családtalanítás). A választható családiasság (optional familism) a nők szabad választását jelenti az állami és a családon belüli (támogatott) gondozási formák között, az explicit és az implicit modellek keveréke.

40. AZ EMPOWERMENT

Az empowerment megerősítést, az egyének, csoportok és közösségek erőforrásokkal és az erőforrások elérésekhez szükséges képességekkel való felruházását jelent. Az empowerment célja a hátrányos helyzetű csoportok felszabadítása a politikai, gazdasági és társadalmi elnyomás alól. Azt a folyamatot jelenti, melynek révén a tehetetlen állapotból eljuthatunk a hatni tudó állapotba. Egyének, csoportok és/vagy közösségek körülményeik birtokba vétele, saját céljaik elérése, hogy így képesek legyenek az életminőségük maximális előre viteléért tenni. A legyengített [disempowered] emberek számára lehetővé tenni, hogy több önrányítás legyen a saját életükben, legyen szavuk az intézményekben, a szolgáltatásokban és a helyzetekben, melyek hatnak az életükre.

41. NEGATÍV ÉS POZITÍV EGÉSZSÉGDEFINÍCIÓK

A negatív egészségdefiníció értelmében az egészség a testi és lelki betegségek hiányát jelenti. A pozitív egészségdefiníció szerint az egészség bizonyos testi és lelki képességek, tudások és adottságok meglétét jelenti: biológiai értelemben a szervek megfelelő állapotát, pszichológiai

értelemben a lelki egyensúly fennállását, szociológiai értelemben pedig az egyén társadalmi kibontakozásának lehetőségét.

42. A FUNKCIONALISTA EGÉSZSÉGSZEMLELET

A funkcionista egészségfelfogás azt jelenti, hogy az egyén testi és lelki egészségét az öröklött, biológiai tényezőkön túl számos egyéb faktor is meghatározhatja. Ezek közül legfontosabbak: az egyén tulajdonságai (életvitel), a környezet jellege (pl. munka- és lakáskörülmények) és a társadalmi jellemzők (társadalmi feltételek attitűdök).

43. GYERMEKI JOGOK

Az Alaptörvényben, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben és más törvényekben megfogalmazott, a gyermeket megillető jogok összessége.

44. ELLÁTÁS

A jogszabályban meghatározott pénzbeli, természetbeni, valamint személyes gondoskodást nyújtó alapellátás és szakellátás, továbbá a javítóintézeti ellátás.

45. GYERMEKEK VÉDELME ÉS RENDSZERE

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint e törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

A gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat.

46. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ ALAPELLÁTÁS (CÉLJA ÉS TÍPUSAI)

Az alapellátásnak hozzá kell járulnia a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez. Típusai: a) gyermekjóléti szolgáltatás, b) a gyermekek napközbeni ellátása, c) a gyermekek átmeneti gondozása, d) Biztos Kezdet Gyerekház.

47. A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁS

Olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését,

48. BIZTOS KEZDET GYEREKHÁZ

A szociokulturális hátrányokkal küzdő, elsősorban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradását kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és az óvodába még nem járó gyermek számára együttesen nyújtott társadalmi felzárkózást segítő prevenciós szolgáltatás biztosítása.

49. A SZEMÉLYES GONDOSKODÁS KERETÉBE TARTOZÓ GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSOK (CÉLJA ÉS TÍPUSAI)

A szakellátás keretében kell biztosítani az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátását, a fiatal felnőtt további utógondozói ellátását, valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását. Típusai: a) az otthont nyújtó ellátás, b) az utógondozói ellátás, c) a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás.

50. GYERMEKVÉDELMI GONDOSKODÁS

Ha a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges ellátás a szülő beleegyezésével nem biztosítható és ez a helyzet a gyermek fejlődését veszélyezteti, a gyámhatóság a veszélyeztetettség mértékétől függően a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések valamelyikét megteszi.

51. VÉDELEMBE VÉTEL

Gyermekevédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevitelével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a gyámhatóság a gyermeket védelembe veszi.

52. CSALÁDBAFOGADÁS

Gyermekevédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők vagy a szülői felügyeletet gyakorló szülő kérelmére a gyámhatóság hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családbafogadás a gyermek érdekében áll. A családbafogadás ideje alatt a szülő szülői felügyeleti joga szünetel.

53. CSALÁDBAFOGADÓ GYÁM

Az a gyámként kirendelt személy, akinél a gyámhatóság a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte, vagy akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte, vagy aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta, kivéve, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el, vagy akit a gyámhatóság a Ptk. 4:226. és 4:227. §-a szerint más okból rendelt ki gyámként a gyermekevédelmi gyámság alatt nem álló gyermek számára.

54. IDEIGLENES HATÁLYÚ ELHELYEZÉS

Gyermekevédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. Ha a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges, a gyámhatóság, valamint a rendőrség, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az ügyészség, a bíróság, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága (a továbbiakban: beutaló szerv) a gyermeket fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható határozatával ideiglenesen kiemelheti a családjából,

55. NEVELÉSI FELÜGYELET

Gyermekevédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A gyermek egészségi vagy pszichés állapotának zavara következtében olyan magatartást tanúsít, amely saját vagy mások életére, testi épségére jelentős veszélyt jelenthet vagy közvetlen és súlyos veszélyt

jelent, és a veszélyhelyzet kizárólag a gyermek negyvennyolc órát meghaladó időtartamban zárt körülmények között biztosított teljes körű ellátásával, kivizsgálásával és terápiájával hárítható el;

56. HÁTRÁNYOS HELYZET

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. Az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll: a) szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei.

57. HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZET

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. a) Az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)–c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll (lásd hátrányos helyzet); b) a nevelésbe vett gyermek, c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

58. NEVELÉSBE VÉTEL

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A gyermek otthont nyújtó ellátásának és törvényes képviselőjének biztosítása, amíg a gyermek:

- a) családja képessé válik a gyermek visszafogadására,
- b) számára családbafogadó gyám rendelésére kerülhet sor,
- c) örökbefogadása megtörténik, vagy
- d) eléri nagykorúságát, ha az a)–c) pontban foglaltak teljesülésére nincs lehetőség (célja a törvényes képviselő és az otthont nyújtó ellátás biztosítása mellett a gyermek felkészítése az önálló életre.).

59. UTÓGONDOZÁS

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. Helye van:

- a) a nevelésbe vétel megszüntetését követően - kivéve ha a gyermeket örökbe fogadták - legalább egy év időtartamra, de legfeljebb a gyermek 18. életévének betöltéséig,
- b) a nevelésbe vétel megszűnését követően a fiatal felnőtt kérelmére legfeljebb egy év időtartamra,
- c) az otthonteremtési támogatás igénylésének, felhasználásának és elszámolásának időtartamára.

60. UTÓGONDOZÓI ELLÁTÁS

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A gyámhatóság a gyermek vagy a fiatal felnőtt kérelmére - a gyermek nagykorúságának elérése előtt a gyermekvédelmi gyám javaslatának figyelembevételével - elrendeli az utógondozói ellátást, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és

- a) létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy
- b) köznevelési, felsőoktatási vagy felnőttképzési intézménnyel (szolgáltatóval) tanulói, hallgatói vagy felnőttképzési jogviszonyban áll, vagy
- c) szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja.

61. MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A gyámhatóság a bűncselekmény vagy az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt indult védelemben

vétel iránti eljárásban, vagy a már fennálló védelemben vétel mellett a nyomozó hatóságnak a bűncselekmény vagy a szabálysértési hatóságnak a szabálysértés elkövetéséről tájékoztató, a gyámhatóság felé tett jelzését követően megkeresi a pártfogó felügyelői szolgálatot környezettanulmány és a gyermek veszélyeztetettségének bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése (a továbbiakban: kockázatértékelés) beszerzése céljából.

62. VESZÉLYEZTETETTSÉG

Olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

63. SPECIÁLIS GYERMEKOTTHON

Speciális lakásotthon az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy a nevelésbe vett súlyos pszichés vagy súlyos disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szert használó és a kettős szükségletű gyermekeknek nyújt gondoskodást, szocializációt és reszocializációt, valamint rehabilitációt és rehabilitációt.

64. LAKÁSOTTHON

Olyan gyermekotthon, amely legfeljebb 12 gyermek otthont nyújtó ellátását biztosítja önálló lakásban vagy családi házban, családi körülmények között.

65. HÁZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást.

66. A JELZŐRENDSZERES HÁZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

A saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időskorú vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

67. TÁMOGATÓ SZOLGÁLTATÁS

A fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

68. UTCAI SZOCIÁLIS MUNKA

Keretében biztosítani kell az utcán tartózkodó hajléktalan személy helyzetének, életkörülményeinek figyelemmel kísérését, szükség esetén ellátásának kezdeményezését, illetve az ellátás biztosításához kapcsolódó intézkedés megtételét.

69. LAKÓOTTHON

Otthont nyújtó ellátás. Olyan nyolc-tizenkettő, a külön jogszabályban meghatározott esetben tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt - ideértve az autista személyeket is -, illetőleg szenvedélybeteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önellátása mértékének megfelelő ellátást biztosít.

A lakóotthonok típusai a következők:

- a) fogyatékos személyek lakóotthona;
- b) pszichiátriai betegek lakóotthona;
- c) szenvedélybetegek lakóotthona.

70. TÁMOGATOTT LAKHATÁS

A támogatott lakhatás a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek - ide nem értve a demens személyeket - és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja

- a) a lakhatási szolgáltatást,
- b) az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett esetvitelt,
- c) a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételeiben való segítségnyújtást,
- d) az ellátott komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén (a felügyeletet, az étkeztetést, a gondozást, a készségfejlesztést, a tanácsadást, a pedagógiai segítségnyújtást, a gyógypedagógiai segítségnyújtást, a szállítást, a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást).

71. TÁRSADALMI AKCIÓ MODELL

A környezetnek a csoport érdekeinek megfelelő befolyásolása, érdekérvényesítés, amely a szociális munka legkorábbi tradícióihoz nyúlik vissza. Célja a társadalmi változások generálása, a demokrácián alapuló mechanizmusok megerősítése, az egyén társadalmi tudatosságának elősegítése.